

SOSIAALISEN KUNTOUTUKSEN ROOLINJAKO

Vastuullisen asiakasohjauksen ja sovittavan ohjauksen yhteistyö

Johdanto

Kirjoituksessamme kuvaamme sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisen rakennetta ja tuen muotoja nuorten sosiaalisessa kuntoutuksessa. Tarkastelun fokus on vastuullisessa palveluohjauksessa ja siihen nivelyssä sovittavassa ohjauksessa. Näihin nivelyvät kuntoutustarpeen arviointi, kuntoutussuunnitelman tekeminen tavoitteenasettuineen sekä koulutuksen ja työllistymisen tuki. Vastuullinen asiakasohjaus kuuluu hyvinvointialueille. Sovittavaa ohjausta puolestaan voi antaa kuntoutuksen järjestäjän ja palveluntuottajan sopima omatyöntekijä. (L 2014/1301, vrt. Kuntoutuksen uudistamiskomitean... 2017, 43–44.)

Kuntoutuksen koulutus- ja työelämäorientaatiota on 1990-luvulta lähtien pyritty vahvistamaan kiinnittämällä huomiota erityisesti niihin henkilöihin, joiden kouluttautumisen- ja työllistymisedellytyksiä on kuntoutustarpeen toteamisen jälkeen pidetty kaikkein heikoimpina. (Ylitalo-Katajisto 2020, Piirainen ym. 2018.)

Vastuullisen palveluohjauksen ja sovittavan ohjauksen nivelymisen kuvaus keskittyy palvelutarpeen arvioinnin, asiakassuunnitelman rakentumisen ja erilaisten tuen muotojen käytön säätämiseen

kuntoutumisen alkuvaiheessa. Muiden kuin julkisten palvelujen sitominen kiinteästi sosiaaliseen kuntoutukseen on mahdollista ostopalvelusopimusten ja kilpailutusten avulla. Sovittavan ohjauksen mallinnus on tehty Yhdistämö-hankkeessa, jota toteuttivat Oulun Diakonissalaitoksen säätiö, Diakoniammattikorkeakoulu ja Oulun kaupunki ja rahoitti Euroopan Sosiaalirahasto (3.8.2020–30.4.2023).

Lähtökohtana sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisessä on, että julkisena toimijana olevan hyvinvointialueen koordinaatio on sosiaalisen kuntoutuksen välttämätön ehto. Lähtökohta on myös, ettei kolmannen sektorin yleishyödyllisen tuen tuottajalta voida edellyttää tilivelvollisuutta julkiseen sosiaalisen kuntoutuksen järjestäjään. Syynä on se, ettei sidosta sopimusmenettelyn avulla kolmannen sektorin toimijaan luoda, jos kysymys ei ole hyvinvointialueen sosiaalipalvelujen järjestämisvastuuseen kuuluvasta yhtiöitetystä palvelutuotannosta. Edellä mainittujen näkökohtien vuoksi joudutaan tyypillisesti tekemään ero esimerkiksi nuorisolain mukaisen työpajatoiminnan ja sosiaalisen kuntoutuksen palveluvalikoimaan liitetyn työpajatoiminnan osalta (ks. L 2016/1285, 13–14 §). Sosiaalipalvelujen järjestämisvelvollisuuden alaan kuuluvan

sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisestä vastaa hyvinvointialue, mutta nuorisotoimen alaan kuuluvien toimenpiteiden järjestäminen kuuluu kunnille. Nuorisolain mukaisen työpajatoiminnan linkittäminen sosiaaliseen kuntoutukseen vaatii viranomaisyhteistyötä hyvinvointialueen ja kuntien kesken.

Mikäli nuorisolain mukaisen työpajatoiminnan asiakkaiden tietojen halutaan päätyvän sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisvastuun alaisuudessa toimivalle hyvinvointialueelle, sen on tapahduttava aina sopimalla sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisvastuussa oleva hyvinvointialueen, nuorisolain mukaisen palveluntuottajan (kunnan, kuntayhtymän, osakeyhtiön, yhdistyksen, säätiön) ja asiakkaan kesken. Näin kuntoutumisen seurannan edistymiseen ja vaikutusten arviointiin sisältyy merkittäviä haasteita, kuten se, miten informaatio kulkee asiakkaan itsensä tekemien valintojen perusteella. (Friman ym. 2020, sosiaali- ja terveysministeriö 25.3.2021.)

Sosiaalisen kuntoutuksen järjestäminen

Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorten kouluttautumista ja työllistymistä (esimerkiksi ohjauksen, neuvonnan, työpajatoiminnan tai sosiaali- ja terveystalvelujen avulla). Tuen tarkoituksena on myös ehkäistä esimerkiksi koulutuksen ja työkokeilujen keskeytymistä. (L 2014/1301, 17 §.)

Sosiaalinen kuntoutus sisältää toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittämisen. Todetun kuntoutustarpeen jälkeen se voi sisältää kuntoutusneuvontaa ja -ohjausta, kuntoutustalvelujen yhteensovittamista, valmennusta arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen, ryhmätoimintaa ja muita kuntoutumista edistäviä toimia. Nuorten sosiaalinen kuntoutus sosiaalista kuntoutumista ja elämänhallintaa edistävine tuen muotoineen pyrkii kuntoutuksen perimmäisen tavoitteen saavuttamiseen, nuorelle sopivin ”pienin askelin”. (Vrt. L 2014/1301, 17 §.)

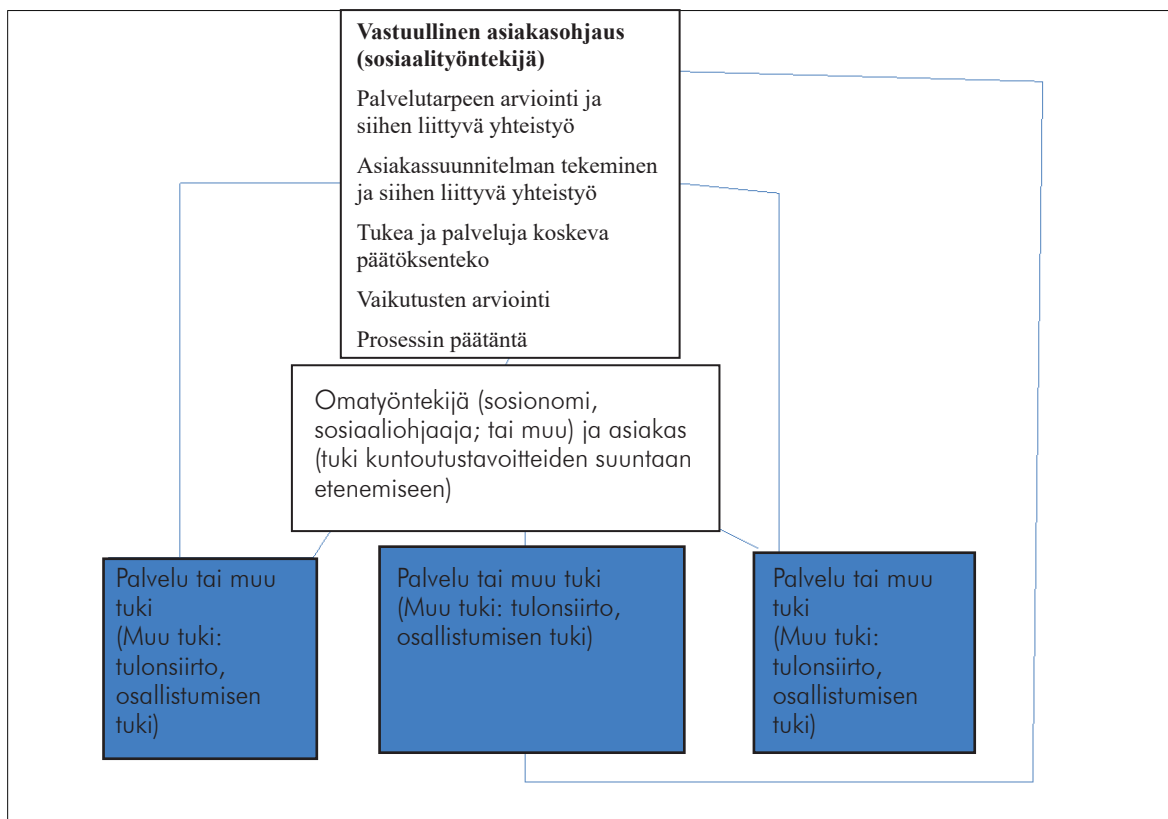
Toimenpiteet voivat nivelyä nuorten ammatilliseen kuntoutukseen, kuntouttavaan työtoimintaan ja työpajoissa tapahtuvaan toimintaan, jolloin kyseeseen tulevat

työkokeilut, palkkatuettu työ, työvoimakoulutukset, työhönvalmennus, kotouttamistoimet, Kelan ostamat kuntoutustalvelut ja työ- ja toimintakyvyn arviointi. Toiminta edellyttää sopimuksia talvelujen järjestäjien – hyvinvointialueiden, kuntien, Kansaneläkelaitoksen tai TE-hallinnon – ja tuottajien kesken.

Sosiaalisen kuntoutuksen järjestämis- ja koordinoituvastuu kuuluu julkiselle sosiaalityölle. Tyypillisesti nuoret asiakkaat ovat erityistä tukea tarvitsevia, joilla on pulmia monilla eri elämänalueilla. Heiltä puuttuu tietoa ja uskallusta lähestyä sosiaali- ja terveysviranomaisia ja perustella tuen tarvetta. Sosiaalityön järjestämis- ja koordinoituvastuuseen kuuluvan kuntoutussuunnitelman laatimisen ja ohjauksen lisäksi nuoret tarvitsevat kuntoutumisensa eri vaiheissa rinnalla kulkevaa kanssakulkijaa, joka voi olla vaikkapa yksityisen talveluntuottajan tai tukea tarjoavan järjestön järjestämä omatyöntekijä.

Omatyöntekijän ja sosiaalityöntekijän yhteistyö ja tiedonkulku edellyttää sujuvuutta sosiaalityön koordinoitui- ja valvontavastuun vuoksi. Kuntoutusprosessin koordinoitui- ja valvonta liittyvät talvelutuotantoon, muiden tuen muotojen toteutumiseen ja asiakkaan kuntoutumiseen. Sosiaalityöntekijän työotetta voidaan nimittää vastuulliseksi asiakasohjaukseksi, koska hän seuraa tavoitteiden saavuttamista, tekee keinovalikoimaa koskevia suunnitelmia ja valintoja yhdessä asiakkaan ja omatyöntekijän kanssa sekä vastaa vaikutusten arvioinnista. (Piirainen 2018, Friman ym. 2020.)

Sosiaalisen kuntoutuksen toimeenpanomalli on kuvattavissa kuvion 1 mukaisesti. Siinä esitetyn mallin mukaisesti sosiaalisen kuntoutuksen toimenpitein voidaan tukea esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen järjestämän nuorten ammatillisen kuntoutuksen tavoitteiden toteutumista, esimerkiksi koulutuksen suorittamista loppuun. Keinoina voivat olla esimerkiksi tuettu asuminen, tukihenkilön järjestäminen, vertaistuen mahdollistaminen ja harrastuksissa tukeminen. Sosiaali- ja terveystalvelut voivat olla julkisesti tai yksityisesti tuotettuja. Myös järjestöjen tarjoamalla tuen muodoilla sekä

Kuvio 1. Vastuullisen asiakasohjauksen malli sosiaalisessa kuntoutuksessa.

vapaalla kansalaisyhteiskuntatoiminnalla ja itseorganisoitumisella voi olla merkitystä. (Piiirainen 2018.)

Malliin sisältyy informaation välittyminen palveluista ja tuen muodoista vastuullisena asiakasohjaajana toimivalle sosiaalityöntekijälle. Kertyvän informaation avulla arvioidaan keinojen tarkoituksenmukaisuutta ja kuntoutustavoitteen saavuttamista. Vastuulinformanteina toimivat palveluntuottajat ja omatyöntekijä silloin, kun kysymys on sosiaali-, terveys-, koulutus- ja työllisyyspalveluista. Omatyöntekijän rooli on keskeinen, kun kuntoutustavoitteiden saavuttamiseen sisältyy riskitekijöitä. Informaation välittämisestä vastuulliseen ohjaukseen pitää sopia kuntoutujan kanssa kuntoutuksen käynnistyessä, ja kertoa siitä hänelle, kun kuntoutussuunnitelmaa laaditaan yhdessä. Samanlaista velvoittavuutta informaation välittämiseen ei ole yleishyödyllisten järjestöjen työntekijöillä, jotka tarjoavat

tarvittaessa tukeaan asiakkaalle. Ilman asiakkaan suostumusta heillä ei pääsääntöisesti ole velvollisuutta eikä oikeutta kertoa asiakkaan tilanteesta edes sosiaalisen kuntoutuksen palvelujen järjestäjälle eikä julkisille palveluntuottajille. Puuttumiskynnys ylittyy tilanteissa, joissa nuoren tai muiden terveys ja turvallisuus selvästi vaarantuvat nuoren oman toiminnan vuoksi tavalla, joka ei ennestään ole palvelujen järjestäjätahon tiedossa. Näin myös silloin, kun esimerkiksi järjestöllä ei ole aktiivista suhdetta sosiaali- ja terveysviranomaisiin tai kun järjestöjen tuen muotoja ei ole mainittu asiakkaan kuntoutussuunnitelmassa. (Vrt. Friman ym. 2020, Kantola ym. 2017.)

Vastuullisen asiakasohjauksen ja sovittavan ohjauksen suhde

Kuntoutus sisältää kuntoutuksessa vastavien työntekijöiden toiminnan, työntekijä

- asiakas-suhteen ja asiakkaiden kuntoutumisen (Rissanen ym. 2008, Vuokila-Oikonen & Siira 2020, Oliynik 2021). Ilman asiakkaiden omia ponnisteluja kuntoutuminen ei etene, eikä ilman työn lainsäädännöllistä perustaa ja asiantuntijatyötä kuntoutus käynnisty. Informaatiokatkokset vaikeuttavat kuntoutusasioiden hallintaa ja kokonaisuuden koordinaatiota. Sosiaalisessa kuntoutuksessa tuki on yleensä intensiivisempää kuin esimerkiksi ammatillisessa kuntoutuksessa, sillä asiakkaiden voimavaroihin liittyy enemmän haasteita kuin muussa kuntoutuksessa.

Yleisellä tasolla sosiaalisen kuntoutuksen asiakasprosessi koostuu seitsemästä osasta, kuten sosiaalityön, sosiaalipalvelujen ja sosiaalihuollon asiakasprosessit yleensäkin:

1. asian vireille tulo (asiakkaan itsensä toiminta, eri tahojen ohjaus ja sosiaalityöntekijän asiakastapaaminen);
2. palvelutarpeen arviointi;
3. asiakassuunnitelman tekeminen (sosiaalityöntekijän vastuulla ja asiakkaan ehdoilla, tarvittaessa muiden yhteistyötahojen tukemana);
4. asiakaskohtaisten palveluihin liittyvien ratkaisujen tekeminen (asiakas, sosiaalityöntekijä ja palvelun tuottajiin liittyvä yhteistyö);
5. toimenpiteiden ja palvelujen tuottaminen (myös ns. toiminnalliset menetelmät, palvelujen tuottajat);
6. vaikutusten arviointi; ja
7. asiakkuuden päättäminen. (Piirainen 2018, 18.)

Keinovalikoimaan kuuluvat seuraavat toimet, kun koulutukseen ja työllistymisen edistämiseen liittyvää tukea järjestetään:

1. sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen;
2. kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen;
3. valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan;
4. tuki sosiaaliin vuorovaikutussuhteisiin (mm. toiminnallisten, kuten sosiaalipe-

dagogisten, menetelmien keinoin);

5. muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet. (L 2014/1301, 17 §.)

Yhdistämö-hankkeen toimet ja niiden kehittäminen ovat kohdistuneet nuoriin, jotka tarvitsevat tukea opiskeluun ja työllistymiseen. Tavoitteita kohti on ollut mahdollista edetä välitavoitteiden saavuttamisen kautta. Tarvittavat tuen muodot on valittu nuoren edistymisen mukaan.

Hankkeessa kehitettyä tukea nimitetään sovittavaksi ohjaukseksi. Sovittava ohjaus on sovittavaa, koska sosiaaliseen kuntoutukseen nivelyessään se on tavoitteiden ja sovittujen tuen muotojen osalta yhdensuuntaista vastuullisen asiakasohjauksen kanssa. Toisin sanoen se sovitetaan vastuulliseen asiakasohjaukseen ja vastuullisessa asiakasohjauksessa tapahtuvaan palveluja ja tuen muotoja koskevaan päätöksentekoon (Friman ym. 2020, Kataja ym. 2022).

Sovittava ohjaus nojaa voimavara- ja ratkaisukeskeiseen toimintaotteeseen (Vuokila-Oikonen & Keskitalo 2018). Siinä vuorovaikutuksen intensiivisyyden aste vaihtelee. Intensiivisintä nuoren ja sovittavan ohjauksen vuorovaikutus on alkuvaiheessa, kun suhde sosiaalityöhön on luotu. Nuoren tulevaisuushorisontti jäsentää toimintaa ja yhteistyötä. Elämäntilanteen kartoittamisessa, tavoitteiden asettamisessa ja keinojen valinnassa voidaan käyttää apuna eri menetelmiä (esim. 3X10D, Kykyviisari, GAS). Nuoren tarpeiden huomioon ottamisen ohessa olennaista on tukiverkoston määrittely, asioista sopiminen ja kuntoutusprosessin dokumentointi.

Sosiaalityön koordinoima vastuullinen asiakasohjaus kantaa kokonaisvastuun tavoitteiden suuntaan etenemisestä ja palvelujen ja tuen muotojen kokonaisuudesta. Hyvinvointialueen, asiakkaan ja kuntoutumisen tukea tarjoavan sidosryhmän kanssa tehdyn suunnitelman mukaisesti kuntoutumisen etenemiseen liittyvä informaatio palautuu julkiselle sosiaalisen kuntoutuksen järjestäjälle eli hyvinvointialueelle ja kuntoutumisprosessia koordinoivalle sosiaalityöntekijälle. (Oliynik 2021.)

Nuoren kuntoutuminen voi käynnistyä esimerkiksi kolmannen sektorin tarjoamien tuen muotojen kautta tai suoraan sosiaalityöstä. Tarjottavien palvelujen näkökulmasta sosiaalista kuntoutusta siitä tekee kuitenkin vasta niveltymisen sosiaalityön vastuulliseen palveluohjaukseen palvelutarpeen arviointineen, asiakassuunnitelmineen, sovittuine palveluineen ja muun tuen muotoineen. Toimintatapaan kuuluu, että palveluntuottajalle välitty alustava suunnitelma, kun palvelutarve on sosiaalityössä todettu, alustavat tavoitteet asetettu ja keinovalikoima tavoitteiden saavuttamiseksi valittu. Sosiaalityössä tehty suunnitelma ei ole valmis, vaan sitä täsmennetään ja päivitetään yhteistyössä. Sovittava ohjaus toimii palvelutulkkina nuoren, kuntoutumista tukevien palvelujen ja muiden tuen muotojen välillä (Hautala & Anttila 2023). Ideaalitilanne on, että nuoren elämäntilanteeseen saadaan kokonaisvaltainen tuki koulutus- ja työllistymistavoitteiden saavuttamiseksi. Kun kuntoutuksen välitavoitteet ja lopulliset tavoitteet saavutetaan, vastuullisen asiakasohjauksen ja sovittavan ohjauksen kesken varmistetaan mahdollisesti tarvittava jatkon, esimerkiksi työllistymisen, tukeminen. (Oliynik 2021, Hautala & Anttila 2023.)

Suosituksien sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisestä

Sosiaalisen kuntoutuksen rakenteet ovat selkeät, vaikka alueellista ja paikallista vaihtelua on.

Kuntoutus on lakisääteistä toimintaa, ja sen normiperusta on vahva. Nyt esitetty mallinnus on kuvattu nuorten sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteiden mukaisesti. Mallinnus voi soveltua myös varttuneempiin asiakkaisiin, joilla on kuntoutustavoitteiden saavuttamista haastavia ja toimintakykyä rajoittavia vaikeuksia monilla eri elämänalueilla.

Suositus 1: On varmistettava, että sosiaalinen kuntoutus järjestetään ja tuotetaan yhdenmukaisin mallinnuksin, periaattein ja säännöin (Friman ym. 2020). Hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa keskeinen

sosiaalisen kuntoutuksen haaste on vahvistaa nuorten sosiaalisen kuntoutuksen koulutustavoitetta ja työhön integroitumisen tukea. Edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi yksilöiden suoriutumiseen liittyvät välitavoitteet ovat merkityksellisiä. Sosiaalisen kuntoutuksen keinovalikoiman puitteissa voidaan tukea myös nuorten ammatillista kuntoutusta ja esimerkiksi kuntouttavaa työtoimintaa tavoitteiden saavuttamiseksi.

Suositus 2: Järjestö- ja säätiömuotoisessa toiminnassa ja sosiaalityössä asiakkaille on oltava selvää, mikä rooli järjestö- ja säätiömuotoisella toiminnalla on asiakkaiden kuntoutumista tuettaessa. Tämä on tärkeää etenkin silloin, kun tuki ei ole varsinaista hyvinvointialueen ja palvelutuottajan sopimukseen perustuvaa palvelutuotantoa.

Suositus 3: Ennen tavoitteiden saavuttamiseen liittyvän keinovalikoiman valintaa on selkeytettävä vapaehtoisuuden käsitettä ja sitä, mitkä valintojen seuraukset voivat olla. Palvelujen käyttöön ja muuhun tukeen liittyvän kokonaisuuden rakentamisessa tulee ottaa huomioon, että kuntoutujat eivät ehkä osallistu niin kuin palvelun tai muun tuen tuottajat odottavat. Eri osapuolilta vaatii malttia suhtautua rauhallisesti tavoitteiden saavuttamiseen liittyviin pulmiin, jotta niistä voidaan käydä asiallista keskustelua ja hakea ratkaisuja.

Suositus 4: Kun kysymys ei ole varsinaisesta palvelutuotannosta, järjestötoimijan tai säätiön ei tule käyttää palvelutuotannossaan nimitystä sosiaalinen kuntoutus.

Kolmannen sektorin tuen muotojen niveltämisedellytykset sosiaaliseen kuntoutukseen riippuvat erityisesti siitä, onko esimerkiksi järjestömuotoisen toiminnan alaisuudessa yhtiöitettyä palvelutoimintaa vai ei. Ellei näin ole, julkisen toimijan edellytykset koordinoida ja valvoa tarjotun tuen sisältöjä ja saavutettuja tuloksia ovat heikot, eikä myöskään palautemekanismeja järjestötasolta julkiseen voida sujuvasti käyttää. Jälkimmäisessä tapauksessa esimerkiksi asiakasinformaatio voi liikkua vain asiakkaan kautta

ja siten, että asiakas on erikseen valtuuttanut järjestötoimijan tiedon välittämiseen. Ilman julkisen toimijan koordinaatiota toimintaa ei sosiaalihuoltolain perusteella voida nimittää sosiaalisesti kuntoutukseksi.

Suositus 5: Sosiaalista kuntoutusta on kehitettävä määrätietoisesti kohti näyttöön perustuvia käytäntöjä. Tavoitteen saavuttamiseksi läpinäkyvyyttä on parannettava niin kuntoutuksen järjestämisessä kuin palvelutuotannossa. (Settipani ym. 2019, Vita & Barlati 2019, Piirainen & Linnakangas 2021, Osińska 2021.)

Parasta näyttöä on erityisesti kokonaisuudesta, johon integroidaan sellaisia ulottuvuuksia kuin vastuullinen asiakasohjaus (case management), tuettu työllistyminen (supported employment), psykososiaalisen tuki, yhteisöllinen ja asumisen tuki sekä elämänhallintaan liittyvien taitojen edistäminen (esim. Kinoshita ym. 2013, Suikerbuijk ym. 2017, Lusk & Veale 2018, Vita & Barlati 2019, Adler ym. 2023). Suomessa integroidut palvelut ovat suhteellisen pitkälle kehittyneet (Tiirinki ym. 2022).

Kehittämistä kohti vahvempia näyttöön perustuvia käytäntöjä ja niiden toimeenpanoa voidaan tukea koulutuksella. Ilman toimeenpanon tukea sinänsä selkeän keinovalikoiman käytön ja terävöittämisen haaste on varsin suuri (Piirainen & Linnakangas 2021).

Suositus 6: Kehittämislle ja innovatiivisille ratkaisuille on jätettävä sosiaalisessa kuntoutuksessa tilaa.

Sosiaalinen kuntoutus antaa tilaa innovatiivisille ratkaisuille, eikä nuorten koulutautumista ja työllistymistä tavoiteltaessa kaikkien tuen muotojen tarvitse olla julkisen toimijan tai yksityissektorin tuottamia. Myös kansalaisyhteiskuntaan linkittyneellä nuorten omalla toiminnalla ja sieltä saatavalla tuella voi olla keskeinen merkitys.

**Keijo Piirainen, YTT, dosentti, lehtori,
Diakonia-ammattikorkeakoulu**

**Päivi Vuokila-Oikkonen, TtT, erityisasiantuntija,
Diakonia-ammattikorkeakoulu**

Lähteet

- Adler AJ, Drown L, Boudreaux C, Coates MM, Marx A, Akala O, Waqanivalu T, Xu H, Bukhman G (2023) Understanding integrated service delivery: a scoping review of models for noncommunicable disease and mental health interventions in low-and-middle income countries. *BMC Health Serv Res.* 30, 23, 19, 99. doi: 10.1186/s12913-023-09072-9. PMID: 36717832; PMCID: PMC9885613.
- Friman S, Ikonen T, Eloranta S, Suominen S (2020) Sosiaali- ja terveydenhuollon alueellisten palveluketjujen kehittäminen. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 57, 4. <https://doi.org/10.23990/sa.84892>
- Hautala S, Anttila J (2023) Havainnot intensiivisestä palveluohjauksesta. Sosiaalista kuntoutusta edeltävä työtapana. Yhdistämö-hanke, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Oulun diakonissalaitos ja Oulun kaupunki. (Julkaisematon käsikirjoitus.)
- Kantola T, Pöyry-Lassila P, Meristö T (2017) SoTe-tieto ekosysteemissä: MORFEUSnäkökymät asiakaslähtöisen yhteistyön ja palveluohjauksen työkaluina. *Finnish Journal of eHealth and eWelfare*, 9, 2–3, 241–250.
- Kataja K, Lantela P, Romakkaniemi M (2022) Dimensions of social rehabilitation: A qualitative interpretive meta-synthesis. *Journal of Social Work* 22, Issue 1, 109–129.
- Kinoshita Y, Furukawa TA, Kinoshita K, Honyashiki M, Bond GR (2013) Supported employment for adults with severe mental illness. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, Issue 9, Art. No: CD008297.
- Kuntoutuksen uudistamiskomitean ehdotukset kuntoutusjärjestelmän uudistamiseksi (2017) Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 41. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3891-5>
- L 2016/1285. Nuorisolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- L 2014/1301. Sosiaalihuoltolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Lusk SL, Veale FRB (2018) Increasing Successful Vocational Rehabilitation Outcomes for Individuals with Substance Use Disorders. *Journal of Applied Rehabilitation Counseling* 9, 1, 4–10.
- Oliynik IV (2021) Social rehabilitation as one of the professional activities of social work specialists. *Bulletin of Alfred Nobel University Series «Pedagogy and Psychology»*, 2, 22, 59–67. <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2021-2-22-7>
- Osińska M (2021) Analysis of the effectiveness of social rehabilitation interactions and possibility of its evaluation in the conditions of probation officers service for adults. *Probacja* 3, 93–114. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.2710>
- Piirainen K (2018) Kriisiavusta vastuulliseen asiakasohjaukseen. *Opas sosiaalisen kuntoutuksen*

- rakenteen ja prosessin haltuunottoon. Diak Puheenvuoro 18. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsinki.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-322-3>
- Piirainen K, Linnakangas R (2021) Sosiaalisen kuntoutuksen toimeenpano näyttöön perustuvana käytäntönä. *Nykytila, suositukset ja haasteet. Yhteiskuntapolitiikka* 86, 2, 210–217.
<https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2021041310323>
- Piirainen K, Linnakangas R, Suikkanen A (2018) Palkkatyötavoitteista sosiaaliseen kuntoutukseen – tehostetun tuen keinoin yksilöllisiin muutoksiin? Teoksessa J Lindh, K Härkäpää, K Kostamo-Pääkkö (toim.) *Sosiaalinen kuntoutuksessa*. Lapland University Press, Rovaniemi, 98–122.
- Rissanen P, Kallanranta T, Suikkanen A (toim.) (2008) *Kuntoutus*. Duodecim, Helsinki.
- Settipani CA, Hawke LD, Cleverley K, Chaim G, Cheung A, Mehra K, Rice M, Szatmari P, Hederson J (2019) Key attributes of integrated community-based youth service hubs for mental health: a scoping review. *International Journal of Mental Health Systems* 13, 52.
<https://doi.org/10.1186/s13033-019-0306-7>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 25.3.2021. Asiantuntijalausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle. Nuorten työpajatoiminta sote-uudistuksen (HE 241/2020 vp) toteutumisen jälkeen. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2021-AK-363269.pdf>
- Suikerbuijk YB, Schaafsma FG, van Mecheles JC, Ojajarvi A, Corbiere M, Anema JR (2017) *Cochrane Database of Systematic Reviews*, Issue 9, Art. No: CD011867.
- Tiirinki H, Sulander J, Sinervo T, Halme S, Keskimäki I (2022) *Integrating Health and Social Services in Finland: Regional Approaches and Governance Models*. *International journal of integrated care* 22, 3, 18–18.
- Vita A, Barlati S (2019) The Implementation of Evidence-Based Psychiatric Rehabilitation: Challenges and Opportunities for Mental Health Services. *Front Psychiatry* 10. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2019.00147>
- Vuokila-Oikkonen P, Keskitalo E (2018) Sosiaalisen kuntoutuksen voimavara- ja ratkaisukeikset menetelmät. Teoksessa H Kostilainen, A Nieminen (2018) *Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia*. Diak Työelämä 13. Juvenes Print. 164–176. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-3070>
- Vuokila-Oikkonen P, Siira T (2020) Nuoren sosiaalista kuntoutusta kehittämässä. *Kuntoutus* 43, 2, 15–21.
- Ylitalo-Katajisto K (2020) Miksi tietoperustaisuus on tärkeää sosiaali- ja terveyspalvelujen johtamisessa? *Sosiaalilääketieteen aikakauslehti* 57, 86–89.